

De ontstaansgeschiedenis van CANO VLAANDEREN

Van pionierswerk naar een samenwerkingsverband

Al van voor 1988 vonden het **Oranjestad**, **Pieter Simenon** en **De Wissel** elkaar in hun zoektocht naar een bijzonder aanbod voor jongeren die niet in 'gewone' voorzieningen konden opgevangen worden.

Dat pionierswerk kreeg in 1991 erkenning via het ZIB-project (**Zeer Intensieve Begeleidingstehuizen**). Prof. Walgrave en de Onderzoeksgroep Jeugdcriminologie van de KULeuven begeleidden het experiment. Het onderzoek rond de zeer intensieve begeleidingstehuizen toonde in 1993 aan dat er nood was aan een aparte begeleidingsformule voor zeer moeilijk te begeleiden jongeren. Het werd bovendien duidelijk dat die begeleidingen slechts konden opgenomen worden mits bijkomende (financiële én personele) middelen, gegarandeerde time-outmogelijkheden en een hoger aantal toegelaten 'externe' dagen (= verblijf in netwerk). De ZIB's zetten daar opnameplicht en behoudsengagement tegenover en ook andere -voor de sector grensverleggende- experimenten werden opgezet.

Een chronologisch vervolg kwam er op 1 juli 1995 met het Samenwerkingsverband Voorzieningen Bijzondere Jeugdbijstand. Albezou, Oikoten (later Alba) en 't Neerhof (later **Cirkant**) voegden zich bij de drie ZIB's om verder aan methodiekontwikkeling te doen, vanuit het geloof dat -zij het niet 'evidence based'- hun experiment effect resorteerde. Het samenwerkingsverband trad naar buiten onder de naam **Steunpunt Voorzieningen** en organiseerde drie jaar lang regelmatig verdiepende studiebijeenkomsten. Deze leverden een belangrijke bijdrage in de ontwikkeling en overdracht van methodiek aan 30 voorzieningen die de nieuwe erkenningscategorie '1 bis' kregen.

Ondertussen was het ideeëngoed van nood aan verbinding, verbondenheid, netwerkontwikkeling en omgevingsondersteuning al een hele poos gerijpt, vooral bij de oorspronkelijke ZIB's, maar stilaan ook bij andere voorzieningen in Vlaanderen. **Maria Goretti** (later **Binnenstad**), **Hadron** (later **vzw aPart**), **Sporen** en **Stappen** sloten aan bij wat vanaf 2002 het **CANO-samenwerkingsverband** zou gaan heten. De visie van en voor de **Centra voor Actieve Netwerkontwikkeling en Omgevingsondersteuning (CANO)** werd in oktober 2001 voor een eerste maal uitgeschreven.

CANO was dus een samenwerkingsverband geworden van acht organisaties, die zich uitdrukkelijk engageren om met de meest complexe problematieken te werken. Met een zinvolle en effectieve werking rond die moeilijke casussen als uitdaging, gingen zij verder op zoek naar mogelijkheden om de eigen draagkracht te versterken en het methodiekenarsenaal uit te breiden. Verbondenheid met de eigen leefomgeving was steeds bepalend; activering was een sleutelbegrip.

De oproep die in 2002 weerklonk om zich via intekening in **GKRB (Gestructureerde Kortdurende Residentiële Begeleiding)** te engageren voor een betere uitstroom van de Gemeenschapsinstellingen was dan ook geen grote stap, maar eerder een ondersteunende basis en een opportuniteit om voluit met het CANO-gedachtegoed aan de slag te gaan. Quasi alle CANO-organisaties schreven er toen op in. Jaren later zou dat een opvolging krijgen in de Bijkomende Erkenningen.

CANO-protocol & kwaliteitslabel

In 2005 en 2009 werd de CANO-visietekst geactualiseerd. Visie en tekst kunnen niet anders dan dynamisch zijn, net als jongeren en gezinnen en de maatschappij waarin we leven. Inmiddels hadden de CANO-partners zich losgemaakt van het rigide residentieel begeleidingskader en pleitten openlijk voor meer flexibele begeleidingstrajecten. Het beleid maakte er een vertaling van: er werd een flexibele norm geïnstalleerd, schotten tussen hulpvormen zouden gesloopt worden en de eerste **Multifunctionele Centra** gingen van start (**MFC**).

Het **Plan Jeugdzorg 2007** formuleerde o.a. de doelstelling om 'het CANO-model in een protocol te gieten', een proces dat in 2011 afgerond werd. Op 7 maart 2012 kende de Vlaamse minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, Jo Vandeurzen, de CANO-organisaties een kwaliteitslabel toe, waarbij de ontwikkelde expertise en het bijhorende engagement werden erkend.

Wat later, in 2012, wordt het **Experimenteel Modulair Kader (EMK)** door het Agentschap geïntroduceerd. Met het EMK werd werk gemaakt van het 'proces naar een meer flexibele en multifunctioneel georganiseerde jeugdhulp'. CANO-organisaties werden aangesproken als prioritaire organisaties om in te stappen. Eveneens kregen een aantal projecten, die binnen diverse organisaties ontwikkeld werden om met de specifieke doelgroep te werken, een reguliere plaats in het landschap, onder meer onder de noemer '**ondersteunende modules**'.

In 2013 organiseerde CANO Vlaanderen een Waarderende Onderzoeksdag ('CANO ontgrenst') voor CANO-medewerkers en partners met oog op het versterken van verbinding en samenwerking. Deze krachtlijnen werden o.a. weerhouden: de verblijfsfunctie heruitvinden, tien niet-professionele volwassenen betrekken in een netwerk en het CANO-gedachtegoed verder verspreiden a.d.h.v. de CANO-klas (later hernoemd naar **CANO intro**) voor nieuwe medewerkers.

In 2013 werd het CANO-samenwerkingsverband uitgebreid met begeleidingscentrum **Bethanie**. Nadien sloten ook **begeleidingstehuis Van Celst** (Emmaüs) (2014), **Jongerencluster Yidam/Yugen** (Psychiatrisch Centrum Gent/Sleidinge) (2015), **Regio Libra** (Huize St-Vincentius) (2016), **Wingerdbloei** (2016) en **Minor-Ndako** (2023) aan. Het CANO-samenwerkingsverband telt dan veertien organisaties.

CANO & sport

Met steun van de Vlaamse Overheid lopen 10-CANO-organisaties tussen 2015 en 2017 een sporttraject o.l.v. ISB (nu Netwerk Lokaal Sportbeleid). Opzet was om de mogelijkheden rond een sport- en beweegaanbod voor jeugdzorgjongeren te vergroten. Dit traject resulteert nadien in een jaarlijks terugkerende sportintervisie en een (**CANO-sportdag (Move it!XS)**) ondersteund door **G-Sport Vlaanderen**. Ook andere partners in jeugdhulp, o.m. de Gemeenschapsinstellingen, en GGZ sluiten aan.

Ondersteuning & Uitwisseling

CANO-organisaties engageren zich naar elkaar op vlak van ondersteuning, uitwisseling, vertegenwoordiging van het samenwerkingsverband op overlegfora en het samen invloed uitoefenen op beleid. Faciliterend hierin zijn de overleggen op staf- en directieniveau, werkgroepen, **CANO-intervisie** voor contextbegeleiders, **time-out engagement** tussen de CANO's, **wissellieren** voor leefgroepbegeleiders en **CANO labo**. Deze laatste invalshoek laat ruimte om het denken en handelen rond geijkte thema's blijvend te bevragen, (net) door externe sprekers. Bijvoorbeeld: blijven we verblijven?, verantwoordelijkheid, veiligheid, gelijkwaardigheid.

Studiedagen

CANO Vlaanderen organiseert jaarlijks een studiedag, afwisselend gericht naar CANO-medewerkers en naar derden. De dagtitels spreken voor zich: '**Expeditie CANO**' (2012),

'CANO ontgrenst' (2013), **'CANO durft!'** (2015), **'CANO lanceert!'** (2016). Deze laatstgenoemde (interne) studiedag zoomde in op de hernieuwde visietekst, waarbij voor het eerst ook een missie werd neergeschreven. In 2017 volgde **'CANO droomt over samenleven'**. Centraal staat de samenleving, enerzijds in de plek die deze krijgt in de trajecten, anderzijds in de wijze waarop CANO Vlaanderen de samenleving mee wil vormgeven. CANO evolueert met andere woorden van overleg naar samenwerken. Dat vertaalt zich ook in de intensieve samenwerking met de Gemeenschapsinstellingen, c.q. de **'gedeelde trajecten'** waarin zich een gemeenschappelijke taal en begeleiding ontwikkelt en die het beleid mee faciliteert. Met zicht op het in voege treden van het nieuwe jeugddelinquentiedecreet (2022) krijgen deze (klassieke) gedeelde trajecten ook een forensische toets.

Op de digitale studiedag **'CANologie2018'** deelden de CANO's onderling hun praktijken en met **'CANO vernieuwt'** werd in 2020 het (toen) voorlopige, vernieuwde CANO-protocol onderworpen aan feedback van CANO-medewerkers. We zitten dan volop in pandemietijd. In 2021 doen we deze feedbackronde nog eens over met de samenwerkingspartners.

Rechtenbenadering

Het uiteindelijke resultaat van het protocol, uitgebracht in 2021, brengt o.a. de rechtenbenadering aan als vernieuwd uitgangspunt. In 2022 resulteert deze focus in de studiedag **'CANO bouwt! aan een gelijke toegang tot sociale grondrechten.'** Hiermee zet CANO in op de structurele aanpak van systemen om zowel impact te genereren in begeleidingstrajecten als in de samenleving.

Life Story Work

O.l.v. Prof. Veerle Soyez liepen 11 CANO-organisaties tussen 2022 en 2024 een traject **Life Story Work**. LSW focust zich op de reconstructie van een narratief met meerdere verhaallijnen. Deze identiteitsversterkende

methode biedt tegengewicht aan (vaak) verengde en stigmatiserende levensnarratieven van jongeren in de jeugdhulp. Tegelijk wilde CANO met deze aanpak de impact van begeleidingstrajecten zichtbaar maken en zicht krijgen op sociale (grond)rechten die niet/moeilijk worden ingevuld (bijv. woonrecht, leerrecht,...).

Op de studievoormiddag **'CANO vertelt! over sociale grondrechten en Life Story Work als impactinstrument'** werden een aantal resultaten getoond via digital storytelling. De ruimere impact van de 11 Life Story Work-trajecten wordt verder onderzocht.

PEL en de Poule

CANO's dachten reeds vanaf hun ontstaan na over alternatieven op klassieke verblijfsvormen. Illustratief vonden, reeds van voor 2007, Pieter Simenon, Cirkant en De Wissel elkaar in de samenwerking rond 'het PEL' (= Project Ervaringsleren). Jongeren die in reguliere zorgtrajecten dreigden vast te lopen of verbleven in gemeenschapsinstellingen, konden voor langere periode terecht op een camping in Jalhay of projectplaatsen in België en Nederland.

N.a.l.v. het wijzigend jeugddelinquentiedecreet en het vinden van alternatieven op reguliere verblijfsvormen binnen geslotenheid en geslotenheid, werd in 2020 **CANO de Poule** (initieel experimenteel) in het leven geroepen. De (onderzoeks)opdracht voor de halftijdse medewerker, gesteund door een stuurgroep, bestond er in plaatsen te (her)activeren waar jongeren tijdelijk kunnen verblijven en een betekenisvolle daginvulling krijgen. In de marge werd ook een **Lerend Netwerk voor de ondersteunende begeleiding** opgestart, analoog naar de CANO-intervisie voor contextbegeleiders en het wissellen voor leefgroepcollega's. In 2024 werd de opdracht van De Poule ingekanteld in het samenwerkingsverband.

Ambitie op scherp

Met de conceptnota 'Vroeg en Nabij' (2024) bepaalt de Vlaamse Regering de richting van een geïntegreerd gezins- en jeugdhulpbeleid. De CANO's identificeren zich sterk met de hoofdlijnen en voelen zich tegelijk uitgedaagd om hun eigen ambities scherp te zetten in een steeds veranderende samenleving.

Bronnen:

- <https://www.canovlaanderen.be/life-story-work/>
- Gerits R. & Vansteenkiste T. (2022). CANO-protocol vernieuwd. Agorawebzine, online: <https://www.agorawebzine.be/artikels/cano-protocol-vernieuwd>
- voorgaande visieteksten van CANO
- Gerits, R., Houben, G. en Paredis, L. (2012), Protocollering in de bijzondere jeugdzorg. CANO's bevaren nieuwe wateren, Alert, jaargang 2012, 4, 72-77.
- Deneffe, L. en Luyten, H. (2014), CANO ontgrenst door de jaren heen, Agora, jaargang 30, 4, pp. 38-41. - www.canovlaanderen.be